

“OPEN BANKING” DA ISHLASH XAVFLARI

Safarov Muslimbek Ahmadovich

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi Biznesni boshqarish (Master of Business Administration-MBA) Banking sirtqi ta’lim shakli magistr talabasi

Open banking, shuningdek, "ochiq bank ma'lumotlari" sifatida ham tanilgan. Ochiq bank - bu uchinchi tomon moliyaviy xizmatlar provayderlariga amaliy dasturlash interfeyslari (API) yordamida banklar va nobank moliya institutlarining iste'mol banklari, tranzaksiyalari va boshqa moliyaviy ma'lumotlariga ochiq kirishni ta'minlaydigan bank amaliyotidir. Ochiq bank xizmati iste'molchilar, moliya institutlari va uchinchi tomon xizmat ko'rsatuvchi provayderlar tomonidan foydalanish uchun muassasalar bo'ylab hisob va ma'lumotlar tarmog'ini yaratish imkonini beradi. Ochiq banklar innovatsiyalarning asosiy manbaasiga aylanib bormoqda, bu esa bank sohasini qayta shakllantirishga tayyor.

Ochiq bank tizimida banklar odatda texnologik startaplarga va onlayn moliyaviy xizmatlar sotuvchilari bo'lgan uchinchi tomon xizmat ko'rsatuvchi provayderlarga mijozlarning shaxsiy va moliyaviy ma'lumotlariga kirish va nazorat qilish imkonini beradi. Mijozlardan odatda bankka bunday kirishga ruxsat berish uchun qandaydir rozilik berish talab qilinadi, masalan, onlayn ilovadagi xizmat ko'rsatish shartlari ekranidagi katakchani belgilash. Uchinchi tomon provayderlarining API'lari keyinchalik mijozning umumiy ma'lumotlaridan (va mijozning moliyaviy kontragentlari haqidagi ma'lumotlardan) foydalanishi mumkin. Foydalanishlar mijozning hisoblari va tranzaksiyalar tarixini bir qator moliyaviy xizmatlar variantlari bilan solishtirish, marketing profillarini yaratish uchun ishtirokchi moliya institutlari va mijozlar bo'yicha ma'lumotlarni jamlash yoki mijoz nomidan yangi tranzaksiyalar va hisob o'zgarishlarini o'z ichiga olishi mumkin.

Ochiq bank ishi iste'molchilarga moliyaviy ma'lumotlar va xizmatlardan qulay foydalanish va moliya institutlari uchun ba'zi xarajatlarni soddalashtirish ko'rinishidagi imtiyozlarni taklif qilishi mumkin. Shu bilan birga, u moliyaviy maxfiylik va iste'molchilarning moliyaviy xavfsizligiga, shuningdek, moliyaviy institutlar oldidagi majburiyatlarga jiddiy xavf tug'dirishi mumkin. Ochiq bank API'lari xavfsizlikka xavf tug'dirmaydi, masalan, zararli uchinchi tomon ilovasi mijozning hisobini tozalashi mumkin. Bu haddan tashqari (va ehtimoli kamroq) tahdid bo'ladi. Kattaroq xavflar zamonaviy davrda, shu jumladan moliyaviy institutlarda nisbatan keng tarqalgan xavfsizlik, xakerlik yoki "insayder" tahdidlar tufayli ma'lumotlarning buzilishi bo'lishi mumkin va ko'proq ma'lumotlar bir-biriga bog'langanligi sababli odatiy hol bo'lib qolishi mumkin.

Ochiq bank ishi yuqorida ta'riflanganidek raqobatni kuchaytirish orqali iste'molchilarga foyda keltirishi mumkin bo'lgan moliyaviy xizmatlar sanoatining

raqobatbardosh landshaftini o'zgartirishi mumkin, ammo agar bu moliyaviy xizmatlarda konsolidatsiyaga olib keladigan bo'lsa, teskari ta'sir ko'rsatishi va iste'molchilar xarajatlarini oshirishi mumkin, natijada bozor konsentratsiyasi va bog'langan narxlash kuchi iste'molchilar uchun har qanday xarajatlar afzalliklarini qoplashdan ko'ra ko'proq bo'lishi mumkin. Bozorning bunday konsolidatsiyasi allaqachon onlayn xaridlar, qidiruv tizimlari va ijtimoiy media kabi boshqa internet xizmatlarida kuzatilgan va keng tanqid qilingan, chunki iste'molchilar va tartibga soluvchilar tomonidan bu texnologiya gigantlari tomonidan mijozlar ma'lumotlaridan o'z manfaati uchun noto'g'ri foydalanishga olib kelishi mumkin. Bozor konsentratsiyasining to'g'ridan-to'g'ri xarajatlaridan tashqari, mijozlarning shaxsiy moliyaviy ma'lumotlaridan shunga o'xshash noto'g'ri foydalanish oxir-oqibat yanada katta tashvishlarni keltirib chiqarishi mumkin.

XULOSA

Ochiq bank ishi bank sohasida innovatsiyalarning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Markazlashtirish o'rniga tarmoqlarga tayanib, ochiq banking moliyaviy xizmatlar mijozlariga moliyaviy ma'lumotlarini boshqa moliya institutlari bilan xavfsiz almashishga yordam beradi. Misol uchun, ochiq bank API-lari bir bankning hisob-kitob xizmatidan boshqa bankka o'tishning ba'zan mashaqqatli jarayonini osonlashtirishi mumkin. API shuningdek, ular uchun eng yaxshi moliyaviy mahsulotlar va xizmatlarni aniqlash uchun iste'molchilarning tranzaksiya ma'lumotlarini ko'rib chiqishi mumkin, masalan, joriy jamg'arma hisob varag'idan yuqori foiz stavkasini oladigan yangi jamg'arma hisobi yoki foiz stavkasi pastroq bo'lgan boshqa kredit kartadir.

Tarmoqqa ulangan hisoblardan foydalanish orqali ochiq bank xizmatlari kreditorlarga foydaliroq kredit shartlarini taklif qilish uchun iste'molchining moliyaviy ahvoli va xavf darajasi haqida aniqroq tasavvurga ega bo'lishga yordam berishi mumkin. Bu, shuningdek, iste'molchilarga qarz olishdan oldin o'z mablag'lari haqida aniqroq tasavvurga ega bo'lishga yordam berishi mumkin. Uy sotib olmoqchi bo'lgan mijozlar uchun ochiq bank ilovasi o'z hisoblaridagi barcha ma'lumotlarga asoslanib, mijozlar nima sotib olishi mumkinligini avtomatik ravishda hisoblab chiqishi mumkin, ehtimol, hozirgi vaqtda ipoteka krediti bo'yicha ko'rsatmalarga qaraganda ishonchliroq tasvirni taqdim etadi. Boshqa ilova ko'rish qobiliyati zaif mijozlarga ovozli buyruqlar orqali o'z mablag'larini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Ochiq bank ham kichik biznesga onlayn buxgalteriya hisobi orqali vaqtni tejashga yordam beradi va firibgarlikni aniqlovchi kompaniyalarga mijozlar hisoblarini yaxshiroq nazorat qilish va muammolarni tezroq aniqlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Starbucks Stories. "How to Pay at Starbucks."
2. PayPal. "PayPal Debit Card."
3. Amazon. "Shop with Points—Chase Ultimate Rewards®."
4. Scarlett Sieber and Sophie Guibaud, via Google Books. "Embedded Finance: When Payments Become an Experience," Pages 80–81 and 145. John Wiley & Sons, 2022.
5. Open Bank Project. "Open Banking API Platform."
6. Congressional Research Service. "Open Banking, Data Sharing, and the CFPB's 1033 Rulemaking."
7. Visa. "The Future of Banking Is Open," Pages 2-14

SAYTLAR:

1. <https://rb.ru/longread/chto-takoe-open-banking/> - Rusbase
2. <https://cis.smebanking.club/natasha-kiprianidis-hellenic-bank-openbanking-i-pervichnom-api-podxode/> - CME Banking Club
3. <https://bankinrussia.ru/news/open-banking/> - BankInRussia.ru
4. Особый путь Open Banking | Банковское обозрение (bosfera.ru)